

Dr. Tayfun TUNA

**TÜRK HUKUKUNDA FRANCHİSE-ALANIN,
FRANCHİSE SÖZLEŞMESİ SONRASI İÇİN
REKABET YASAĞI ANLAŞMASIYLA
SINIRLANDIRILMASI**

**FİLİZ KİTABEVİ
İSTANBUL**

2024

Eylül 2024

ISBN: 978-625-6134-18-8

BASKI - CİLT

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Matbaacı Sertifika Numarası: 77398

YAYINLAYAN

Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım
Petrol Ürünleri Sanayi ve Tic. Ltd. Şti.
Cemal Yener Tosyalı Cad. No: 57/A (113)
Vefa-Fatih/İSTANBUL
Tel: (212) 527 0 718
(850)441 0 359
Faks: (212) 519 20 71

www.filizkitabevi.com

bilgi@filizkitabevi.com

Yayıncı Sertifika Numarası: 77398

Copyright© Bu kitabın Türkiye'deki yayın hakları Filiz Kitabevi Basım Yayın Dağıtım Petrol Ürünleri San. ve Tic. Ltd. Şti.'ne aittir. Her hakkı saklıdır. Hiçbir bölümü ve paragrafı kısmen veya tamamen ya da özet halinde, fotokopi, faksimile veya başka herhangi bir şekilde çoğaltılmaz, dağıtılamaz. Normal ölçüyü aşan iktibaslar yapılamaz. Normal ve kanunî iktibaslarda kaynak gösterilmesi zorunludur.

ÖNSÖZ

Ülkemizde son yıllarda franchise uygulamaları hızlı bir gelişim göstermektedir. Franchise uygulamaları esasında bir çerçeve sözleşme olan franchise sözleşmesine bağlı olarak yürütülen bir ticari faaliyettir. Franchise sözleşmesinin sona ermesinden sonra franchise-alan franchise-veren ile aynı veya benzer alanlarda rekabete girebilmektedir. Franchise-veren için bu olumsuz durumun bertaraf edilebilmesi için esas sözleşme ilişkisinin yürürlükte olduğu dönemde kararlaştırılan ama ifası esas sözleşme ilişkisi sona erdikten sonra gerçekleştirilen rekabet yasağı anlaşmaları gündeme gelebilmektedir. İşte bu çalışmamızda taraflar arasındaki sözleşme sonrasında uygulanmak üzere akdedilen rekabet yasağı anlaşmalarını irdeleyerek bu alandaki çalışmalara katkı sağlama-yı amaçladık.

Özel hukuk doktora programına katılmam sonrasında bilgilerinden istifade ettiğim, süreç içerisinde üniversiteden ayrılan değerli hocalarım Prof. Dr. Hasan Pulaşlı ve Prof. Dr. Erol Ulusoy'a teşekkürlerimi borç bilirim. Bunun yanın da 2018 yılı bahar döneminde doktora programı çerçevesinde kendisinden aldığım acentelik hukuku dersi sebebiyle tez konumu belirlememde ilham veren değerli hocam Prof. Dr. Ömer Adil Atasoy'a, takdim ettiğim doktora tezinin olgunlaşmasında yönlendirmeleriyle katkı sunan değerli hocalarım Prof. Dr. Haluk Nami Nomer, Prof. Dr. Ebru Ceylan ve Prof. Dr. Ekrem Kurt'a şükran hislerimi ifade etmek isterim.

Bugünleri görmelerini arzu ettiğim ve yetişmemde kelimelere sığmayacak fedakarlıkları ve karşılıksız sevgileriyle her şeylerini veren rahmetli annem Nermin Tuna ve babam İsmet Tuna'yı minnet ve özlem duygularıyla anıyorum.

Çalışmanın Türk hukukuna ve konuyu takip edeceklere katkı sunmasını diliyorum.

Temmuz, 2023

Tayfun TUNA

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR LİSTESİ XIII

I. GİRİŞ.....	1
A. Konunun Önemi.....	1
B. Problemin Tespiti ve Çalışmanın Amacı	4
C. Konunun Sınırlandırılması.....	5
II. FRANCHISE SÖZLEŞMESİ.....	7
A. Franchise Sözleşmesine İlişkin Bilgiler.....	7
1. Franchise Sözleşmesinin Tanımı.....	7
2. Franchise Sözleşmesinin Hukuki Niteliği.....	11
3. Franchise Sözleşmesinin Şekli	13
4. Franchise Sözleşmesinin Ön Sözleşme Seviyesinde Kalması ve Rekabet Yasağı Anlaşmasına Etkisi.....	17
5. Franchise Sözleşmesinin Türleri	19
a. Üretim Franchisingi	19
b. Dağıtım (Ürün) Franchisingi	20
c. Hizmet Franchisingi.....	20
6. Franchise Sözleşmesinin Karakteristik Unsurları	21
a. Karşılıklı ve Sürekli Borç İlişkisi Doğurması.....	21
b. Sözleşmenin Çerçeve Sözleşme Niteliğinde Olması	21
c. Franchise-Verenin ve Franchise-Alanın Kendi Adına İş Yapması (Bağımsız Olması).....	22
d. Franchise Sisteminin Organizasyon İlişkisi Kurması	23
e. Dikey İş birliği Tesis Etmesi	24

f. Franchise Sistemine Dahil Olması Karşılığında Franchise- Alanın Ücret Ödeme Borcu Altına Girmesi	25
7. Franchise Sözleşmesi Sonrası Dönem İçin Anlaşmayla Kararlaştırılan Rekabet Yasaklarının Getiriliş Sebepleri	26
B. Tarafların Borçları.....	28
1. Franchise-Verenin Borçları	28
a. Sözleşme Öncesi Bilgi Verme Borcu	28
b. Maddi Olmayan Malları Kullandırma Borcu.....	29
c. Franchise-Alanın İmtiyaz Alanına Saygı Gösterme, Bu Alanda Başka Franchise Vermeme Borcu	34
d. Sözleşmeye Konu Mal veya Hizmet Sunumu İçin Gerekli Araçlara Erişimin Sağlanması ya da Temin Edilmesi Borcu.....	36
2. Franchise-Alanın Borçları.....	37
a. Franchise Sözleşmesine Konu Malları, Gerekli Araç ve Gereçleri Franchise Verenden veya Onun Göstereceği Yerden Temin Etme Borcu	37
b. Franchise Sözleşmesine Konu Mal ve Hizmetin Sürümünün Artırmak İçin Gerekli Çabayı Gösterme Borcu	39
c. Franchise Verenin Menfaatlerini Koruma ve Sadakat Borcu.....	41
i. Rekabet Etmeme Borcu.....	41
ii. Sır Saklama Borcu.....	41
d. Bilgi ve Hesap Verme Borcu	42
e. Franchise-Verene Ait Maddi Olmayan Malları Kullanma Borcu.....	43
f. Franchise-Verenin İş Organizasyonuna Uygun Hareket Etme, Talimatlarına Uyuma Borcu	43
g. Ücret Ödeme Borcu	44

III. REKABET YASAĞI ANLAŞMASI.....	45
A. Genel Olarak Sözleşmesi Sonrası İçin Kararlaştırılan Rekabet Yasakları	45
1. Genel Olarak Rekabet Yasağı Kavramı	45
2. Rekabet Yasağı Anlaşmaları ve Hukuki Nitelikleri	46
a. Genel Olarak Rekabet Yasağı Anlaşmaları	46
b. Rekabet Yasağı Anlaşmalarının Hukuki Niteliği	47
c. Rekabet Yasağı Anlaşmalarının Yorumlanması, Değiştirilmesi ve Tamamlanması	48
B. Rekabet Yasağının Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğü Açısından Değerlendirilmesi.....	52
1. Rekabet Yasağının Çalışma Özgürlüğü Açısından Değerlendirilmesi.....	52
2. Rekabet Yasağının Sözleşme Özgürlüğü Açısından Değerlendirilmesi.....	54
3. Rekabet Yasağı Getiren Düzenlemelere Anayasanın Doğrudan Uygulanıp Uygulanamayacağı	59
a. Çalışma ve Sözleşme Özgürlüğünün Anayasa ve Ulusüstü Belgelerdeki Sınırları.....	59
b. Rekabet Yasaklarına Anayasanın Doğrudan Uygulanıp Uygulanamayacağı; Anayasanın Yatay Etkisi Meselesi.....	61
C. Rekabet Yasağının Kaynağı Açısından Değerlendirilmesi.....	68
1. Kaynağını Kanundan veya Sözleşmeden Alması Açısından .	68
a. Genel Olarak	68
b. Kanuni Yükümlülük Açısından	68
c. Sözleşmesel Yükümlülük Açısından	69
2. Doğrudan – Dolaylı Rekabet Yasağı Açısından	70
a. Doğrudan Rekabet Yasakları	70
b. Dolaylı Rekabet Yasakları	71
3. Bağımlılık İlişkisi Açısından.....	71

a. Bir Başka Sözleşmeye Bağlı Olmadan Akdedilen Rekabet Yasağı Anlaşmaları.....	71
b. Bir Başka Sözleşmeye Bağlı Olarak Akdedilen Rekabet Yasağı Anlaşmaları.....	73
D. Rekabet Yasağını Düzenleyen Hükümlerin Özellikleri.....	74
1. Emredici Hüküm Olmaması; Yedek Hukuk Kuralları Olmaları.....	74
2. Dar Yorum Kuralı	77
E. Sözleşme Sonrası İçin Kararlaştırılan Rekabet Yasaklarının Öngörülme Nedenleri.....	79
F. AB Hukuku ve Anglo – Amerikan Hukuk Sisteminde (Common Law) Sözleşme Sonrası İçin Rekabet Yasağı Anlaşması.....	81
1. AB Hukuku Referans Metinlerinde Sözleşme Sonrasında Rekabet Yasağı Anlaşmalarının Uygulaması.....	81
a. AB Mevzuatındaki Düzenlemeler ve Bunun Türkiye’deki Yansımaları	81
b. Temel Sözleşmenin Devamı Süresince Rekabet Yasağı Anlaşmaları ile Getirilen Rekabet Etmeme Yükümlülükleri83	
c. Rekabet Yasağı Anlaşmanın Sona Ermesinden Sonra Getirilen Rekabet Etmeme Yükümlülükleri	84
d. Franchise Sözleşmesine İlişkin AB Sözleşmeler Hukukundaki Bağlayıcı Olmayan Düzenlemeler ve Diğer Çalışmalar	86
2. Anglo – Amerikan Hukuk Sisteminde (Common Law) Sözleşme Sonrasında Rekabet Yasağı Anlaşması.....	87
a. ABD Uygulaması.....	87
i. Rekabet Yasağı Anlaşmalarına Uygulanan Hukuk Kuralları.....	87
ii. Rekabet Yasağı Anlaşmalarının Uygulanabilirliği	90
b. İngiltere Uygulaması.....	97

- i. Rekabet Yasağı Anlaşmalarına Uygulanacak Hukuk Kuralları 97
- ii. Rekabet Yasağı Anlaşmalarının Uygulanabilirliği 99

IV. FRANCHİSE SÖZLEŞMESİ SONRASI İÇİN REKABET YASAğI ANLAŞMASINA EMSAL ALINABİLECEK MEVZUAT HÜKÜMLERİ 101

- A. Emsal Alınabilecek Mevzuat Hükümlerine Genel Bir Bakış ... 101
- B. Rekabet Hukukuna İlişkin Düzenlemeler 102
  - 1. 2002/2 Sayılı Grup Muafiyeti Tebliği 102
  - 2. RKHK m. 4 Açısından Değerlendirme 104
  - 3. RKHK m. 6 Açısından Değerlendirilmesi 106
  - 4. RKHK m. 7 Açısından Değerlendirilmesi 107
- C. Acentenin Rekabet Yasağı Anlaşmasına İlişkin TTK m. 123 .. 108
  - 1. Genel Olarak 108
  - 2. Acenteye İlişkin Rekabet Yasağı Anlaşmasının Sınırları ve TTK m. 123/1'in Franchise Sözleşmesi Tarafları Açısından Değerlendirilmesi 109
  - 3. Müvekkilin Rekabet Yasağı Anlaşmasından Vazgeçmesi ve Buna İlişkin TTK m. 123/2'nin Franchise-Veren Açısından Değerlendirilmesi 116
  - 4. Acentelik Sözleşmesinin Kusura Bağlı Olarak Feshi Neticesinde Rekabet Yasağı Anlaşmasının Sonlandırılması ve Buna İlişkin TTK m. 123/3'ün Franchise Sözleşmesi Tarafları Açısından Değerlendirilmesi 123
  - 5. Rekabet Yasağı Anlaşmasının Kanuni Ölçü Norm Çerçevesinde Acentenin Aleyhine Olduğu Ölçüde Geçersiz Olması ve Buna İlişkin TTK m. 123/4'ün Franchise-Alan Açısından Değerlendirilmesi 125
  - 6. Acentelik Sözleşmesinin Sona Erdirilmesine İlişkin TTK m. 123/2 ve TTK m. 121/1'in Hükümlerinin Birlikte

Değerlendirilmesi, Hükümün Franchise Sözleşmesine Uygunluğu.....	127
D. İşçinin Rekabet Yasağı Anlaşmasına İlişkin TBK m. 444 Vd..	131
E. Emsal Alınabilecek Mevzuat Hükümlerinin Franchise Sözleşmesine Uygunluk Açısından Değerlendirilmesi	138
F. Emsal Alınabilecek Mevzuat Hükümlerinin Tatbiki	140
V. FRANCHISE-ALANIN, FRANCHISE SÖZLEŞMESİ SONRASI İÇİN REKABET YASAĞI ANLAŞMASIYLA SINIRLANDIRILMASI	143
A. Franchise-Alan İçin Sözleşme Sonrası İçin Rekabet Yasağı Getiren Anlaşmanın Esasları.....	143
1. Anlaşmanın Hukuki Niteliği	143
2. Anlaşmanın Geçerlilik Şartları.....	146
a. Anlaşmanın Şekli	146
b. Anlaşmanın Yapıldığı An	149
c. Anlaşmanın Kapsamı	151
i. Genel Olarak	151
ii. Anlaşmanın İçeriğine İlişkin Sınırlamalar	156
(a) Konu Bakımından Sınırlamalar	156
(b) Yer Bakımından Sınırlamalar	158
(c) Süre Bakımından Sınırlamalar.....	160
iii. TBK m. 444/2 ve 447/1'deki Düzenleme Açısından Değerlendirme.....	163
iv. TBK m. 445'teki Düzenleme Açısından Değerlendirme	165
3. Anlaşma Taraflarının Borçları	167
a. Franchise-Alanın Borcu.....	167
b. Franchise-Verenin Borcu.....	168
i. Bekleme Tazminatı	168
ii. Tazminat Miktarının Tayini	168

4. Anlaşmanın İhlali	170
a. Anlaşmanın İmkânsızlık, Temerrüt ve Ödemezlilik Defi Açısından Değerlendirilmesi	170
i. Rekabet Etmeme Ediminin İhlalinin İfa İmkansızlığı mı, yoksa Temerrüt mü Yaratacağı Meselesi	170
ii. Ödemezlilik Defi Açısından Değerlendirme	177
b. Franchise-Alanın Anlaşmayı İhlali	182
i. Genel Olarak	182
ii. Aynen İfa ve/veya Tazminat Talebine Muhatap Olma .	185
iii. Franchise-Verenin Anlaşmayı Fesih Etmesi	194
iv. Ceza Koşulu	204
c. Franchise-Verenin Anlaşmayı İhlali	220
5. Zamanaşımı	222
B. Rekabet Yasağı Anlaşmasının Sona Ermesi	223
1. Franchise-Verenin Anlaşmadan Vazgeçmesi.....	223
2. Anlaşmanın Süresinin Dolması.....	225
3. Tarafların Anlaşması (İkale Sözleşmesi/Bozma Sözleşmesi).....	227
4. Franchise Sözleşmesinin Taraflardan Birinin Kusuru Sebebiyle Fesih Edilmesi ve Buna Dayalı Olarak TTK m. 123'e Kıyasen Rekabet Yasağı Anlaşmasının Feshi.....	229
5. Anlaşmanın Feshi.....	231
6. Franchise-Verenin Anlaşmayı Sürdürmesinde Önemli Bir Menfaatinin Kalmaması	236
7. Taraflardan Birinin Ölümü veya Tüzel Kişiliğe Haizse Tüzelkişiliğinin Sona Ermesi, Ehliyetini Kaybetmesi ve İflası.....	237
a. Taraflardan Birinin Ölümü veya Tüzel Kişiliğe Haizse Tüzelkişiliğinin Sona Ermesi.....	237
b. Taraflardan Birinin Ehliyetini Kaybetmesi.....	242

c. Taraflardan Birinin İflası	243
8. Alacaklı ve Borçlu Sifatının Birleşmesi.....	247
C. Rekabet Yasağı Anlaşmasına İlişkin Bazı Özel Durumlar	249
1. İşletmenin Devrinin Rekabet Yasağı Anlaşmasına Etkisi....	249
2. Franchise Sözleşmesinin Geçersizliğinin Rekabet Yasağı Anlaşmasına Etkisi.....	253
3. Rekabet Yasağı Anlaşmasının Franchise-alanın Denkleştirme Talebine ve Bekleme Tazminatına Etkisi	260
D. Yargı Uygulaması Da Dikkate Alınarak Sözleşme Sonrası İçin Rekabet Yasağı Anlaşmasının Uygulanabilirliği.....	261
1. Franchise-Alanın, Franchise Sözleşmesi Sonrası İçin Rekabet Yasağı Anlaşmasıyla Sınırlandırılabilmesinin Uygulanabilirliği	261
2. Yargının Konuya Bakışı.....	264
a. Sözleşme Sonrası İçin Kararlaştırılan Rekabet Yasağı Anlaşması Açısından	264
i. Kararlaştırılan Doğrudan Rekabet Yasağı	264
ii. Rekabet Yasağı Anlaşmasının Dolanılması	269
b. Kanuni Düzenlemelerin veya Başka Amaçlarla Akdedilmiş Sözleşmelerin Doğurduğu Dolaylı Rekabet Yasağı Açısından	272
c. Görevli Mahkeme	275
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	277
VII.KAYNAKÇA	283
ÖZGEÇMİŞ	300

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
AİHM	: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
AİHS	: Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi
AÜHFD	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
ATM	: Asliye Ticaret Mahkemesi
Av. K.	: Avukatlık Kanunu
Bkz.	: Bakınız
BAM	: Bölge Adliye Mahkemesi
BATIDER	: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Dergisi (Ankara Üniversitesi)
C.	: Cilt
E.	: Esas
İBD	: İstanbul Barosu Dergisi
İHEB	: İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi
İHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
İİK	: İcra İflas Kanunu
İ.Ü.	: İstanbul Üniversitesi
HD	: Hukuk Dairesi
HGK	: Hukuk Genel Kurulu
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
K.	: Karar
KHK	: Kanun Hükmünde Kararname
Krş.	: Karşılaştırma
m.	: Madde

Nr.	: Numara
PECL	: Principles of European Contracts Law / Avrupa Sözleşme Hukuku İlkeleri
PEL- CAFDC	: Principles of European Law on Commercial Agency, Franchise and Distribution Contracts / Ticari Acentelik, Franchise ve Dağıtım Sözleşmelerine İlişkin Avrupa Hukuku İlkeleri
RG.	: Resmî Gazete
RKHK	: Rekabetin Korunması Hakkındaki Kanun
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SÜHF	: Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi
SMK	: Sınai Mülkiyet Kanunu
T.	: Tarih
TAAD	: Türkiye Adalet Akademisi Dergisi
TBB	: Türkiye Barolar Birliği
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
T.C.	: Türkiye Cumhuriyeti
TCK	: Türk Ceza Kanunu
TFEU	: Treaty on the Functioning of the European Union/ AB İşleyişine İlişkin Antlaşma
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
UNIDROIT	: The International Institute for the Unification of Private Law / Özel Hukukun Yeknesaklaştırılması İçin Uluslararası Enstitü
VBER	: EU Vertical Block Exemption Regulation /AB Dikey Grup Muafiyeti Düzenlemesi
Y.	: Yıl